

Cugat II, 165) i *Willelm Lobato et Bonopar* (a. 1037) (*Cart. St. Cugat* II, 204). Aquest NP *Bonopar* que probablement havia de tenir el sentit de 'bon company; el qui fa bona parella', deu ser l'ètimon del present NL, on la *B-* fou assimilada a la *-p-* següent, ajudant-hi la influència dels NLL compostos de *Mont-*. J.F.C.

Montpeità, V. Peita

MONTPELLER (i *Montpeller d'Urgell*)

Nom d'un despoblat a l'extrem O. del municipi de Vilagrassa (Urgell), prop de Bellpuig d'Urgell, antiga «quadra» dependent de Castellnou de Seana. Hi ha referències a la parròquia d'aquest lloc abans de 1150. Pladevall, *Relacions Parròq. Vic, 1030-1150*, duu: «Pbr. de *Montepessulano* [en lletra posterior, *Montepetillari*], Pbr. de --- *-pistilla, De monte pistillari*» (*Osona* I, p. 73, núm. 164). La noble família d'Anglesola d'Urgell cedia, en un doc. de 1180, als templers el dret de pasturar i de fer llenya en els seus *alodios* de Bellpuig i de *Montepessulano* (Miret. *TemplH*155); el *Liber Rationes Decim. Hisp.* (ed. Rius Serra) posa: 1279: ecclesia de *Munpeslier* (I, 227). En la llista de les parròquies del bisbat de Vic, de 1330-1339 (*Misc. Griera* I, 369-89) s'esmenten: 1331: S. Petri de *Montepesulano* (p. 375); 1332: ecclesia de *Montepesuli* (p. 383); 1336: ecclesia de *Montepeller* [sic leg. *-petler*] (p. 386); 1339: ecclesia *Montispesulani* (p. 388); el cens de 1359 grafia *Montperler* (*CoDoACA* XII, 48). Avui dia algunes fonts s'hi refereixen com *Montperler* (així *Gr.Enc.Cat.* s. v.).

ETIM. És ben versemblant que sigui un succedani de la famosa ciutat llenguadociana *Montpelier*¹ (en grafia oficial fr. *Montpellier*), l'origen de la qual s'ha discutit molt.² En Coromines havia escrit ja la major part de la nota precedent. És al nom de la ciutat que dedica sobretot aquest article J.G. El reproduïm intercalant alguns judicis entre claudàtors, i afegint-hi un apèndix. J.C.

És evident, en tot cas, que els escribes catalans estaven influïts per la tradició gràfica prevalent respecte de la capital llenguadociana. El cas és que la dualitat de les formes llatinitzades que notem ací a base de *Monte-pessulano* i *Monte-pestellariu / -pistillariu* es donava, des d'un principi, en la documentació de *Montpelier*. Notem (citant de Camproux 1974, 120-21): (a) *Monte, Mons, -pestell(à)rio, -pesti-, -piste-*: 975, 985, 1076, 1103; (b) *Montepessulano* c. 1080, 1090, 1103, 1110, *villa Montispesulani*: 1114, 1118, 1132, *Mons pessulanus*: 1068, *Monspessulus*: 1119, 1162.

En forma romànica tenim: *Monte* (*Mont, Munt, Mon*) *-peslier, -pesler, -pes(t)leir*. 1090, 1130, 1147, 1130-1149, 1174, 1202, *Monspeylier*: 1207, *Montpeylier,*

Montpelier: 1209, etc. [-*yl-* significa *l*, evolució de *s'l*; no pas *l* com en la grafia del cat. antic].

En un doc. de 1103 alternen *Montepessulano* i *Montepestler*, i en un altre de 1147 *Montpesler* i *Montpeisleir*.

El segon element de *Monte pessulano* s'analitza com un derivat en -ANUS de PESSULUS 'forrellat', que va donar en francès antic, amb el mateix significat, *pesle* «verrou», mod. *pêne*, i, a jutjar pel lld. *peile* 10 «pêne, verrou» (Camproux 1974, 124), havia tingut en occità antic el seu reflex com *pesle / peile*. D'altra banda, *pestellariu*, derivat en -ARIU, es relacionava amb la forma de l'oc. ant. *pestel* «pilon de mortier» (Levy, *PDPF*, s. v.) i amb oc. mod. *pestel, pestèu*, que 15 té ultra el sentit de «pilon de mortier» el de «pêne d'une serrure, verrou» (Mistral, s. v. *pestèu*).

Avui sabem, com diu En Coromines (*DECH* IV, 509b35ss., i *DECat.* VI, 482a14ss.), que *pestel* amb els seus dos significats esmentats representa dues bases 20 etimològiques diferents: en el sentit de «verrou», *pestel* prové, junt amb el cast. *pestillo*, cat. ant. *pestell*, d'un ll. vg. *PESTELLUS, dimin. en -ELLUS de PESTULUS; alteració, aquest darrer, de PESSULUS; mentre que en el de «pilon de mortier» la base llatina era PISTILLUM.

Segons això, doncs, quan els escribes medievals escrivien *Montepessulano* o *Montepestellariu* expressaven, en efecte, la mateixa idea, és a dir «mont de verrou», o sigui 'turó de forrellat': És l'*ETIM.* (A)

Aquest fet, d'importància essencial per al nostre 30 problema, no ha estat percebut per la majoria dels filòlegs que s'ocuparen de l'etimologia de *Montpelier*. Heus ací les teories proposades, que cito de Camproux 1974, 118-19:

(a) segons Vincent (*Toponymie de la France*, § 451) 35 el segon element de *Montpellier* vindria d'un adjectiu format amb l'oc. *pestel* «pilon (de mortier)» [materialment = A, però semàntica arbitrària]; (b) segons Dauzat-Rostaing (*Dict. étym. des noms de lieux de France*, 1963, 468) *-pellier* representaria un 40 *PESTELLUM, variant de PASTELLUM «pastel (plante)», coneguda en català com *pastell de tintorers* [base inexacta fonèticament i semàntica fantàstica!]; (c) Grammont: *Montpellier* remunta a MONTEM PETRARUM «la montagne de la pierre ou des pierres»; [semàntica i fonètica possibles, amb dissimilació -R-R > -L-R, però més hipotètica que A], i alguns altres (d) MONS PUELLARUM «montagne de jeunes filles» [arbitrari i fonèticament dolent].³

(e) El savi geògraf Galtier nota, per la seva banda, 50 que el llatí designava «le pêne» amb dos mots: PESSULU i PESTELLU, mots que han donat en occità *peile* i *pestel, pestèu*, i *peilà* i *pestelà* «fermer à clé» [és igual a la bona etim. A]. Tant *Mons pessulus, -tulus*, com *Mons pestellarius* dels textos antics significarien le «mont du pêne», le «mont du verrou», le «mont qui verrouille une route»; i *Montpellier* derivaria de *Monte pestellariu*